

שיעור ז: "הלכה למשה מסיני" (חלק ב) לע"נ אבי מורי הרב אשר אהרן ב"ר אברהם בנימין ז"ל

Session #7: "Halakhah leMoshe miSinai" (part 2)

(1) הקדמת הרמב"ם למשנה

נמצא לפי הכללים שהקדמנו שכל הדינים הקבועים בתורה נחלקים לחמשה חלקים. החלק הראשון, הפירושים המקובלים ממה שיש להם רמז בכתוב או שאפשר ללמדם באחת המדות, וזה אין בו מחלוקת כלל, אלא כל זמן שיאמר אדם קבלתי כך וכך מסתלק כל וכוח. החלק השני, הם הדינים שבהם אמרו שהם **הלכה למשה מסיני**, ואין עליהם ראייה כמו שאמרנו, וגם זה ממה שאין בו מחלוקת.

(2) הקדמת הרמב"ם למשנה

והנני מסדיר לך כאן רוב הדינים שאמרו בהם הלכה למשה מסיני, ואולי כולם, כדי שיתברר לך נכונות מה שאמרתי לך שאין בהם אף אחת שנלמדה באחת המדות, ואי אפשר ללמדה מפסוק אלא על דרך האסמכתא כמו שביארנו וגם לא מצאנום שנשאו ונתנו בשום דבר מהם כלל, ולא הביאו עליהם שום ראייה, אלא קבלום ממה שצוהו ה' בהם. ואלו הם חצי לוג שמן לתודה, ורביעית שמן לנזיר, ואחד עשר יום שבין נדה לנדה **הלכה למשה מסיני**. גוד ולבוד, ודופן עקומה **הלכה למשה מסיני**. שעורין, חציצין, ומחיצין **הלכה למשה מסיני**. תפלין על הקלף, ומזוזה על דוכססטוס, וספרי תורה על הגויל הלכה למשה מסיני, שין של תפלין, וקשר של תפלין, ורצועות שחורות, ותפלין מרובעות, ומעברתא דתפלין **הלכה למשה מסיני**. נכרכות בשערן, ונתפרות בגידן **הלכה למשה מסיני**, כותבין ספר תורה בדיו ומסורגל **הלכה למשה מסיני**, פחותה מבת שלש שנים אין ביאתה ביאה **הלכה למשה מסיני**, העושה שדהו שני מיני חטים, אם עשאו גורן אחד נותן פיאה אחת, שתי גרנות נותן שתי פיאות **הלכה למשה מסיני**, זרעוני גנה שאינן נאכלין מצטרפין אחד מעשרים וארבעה בנופל לבית סאה **הלכה למשה מסיני**. עשר נטיעות מפוזרות לתוך בית סאה חורשין כל בית סאה בשבילן **הלכה למשה מסיני**. עיגול של דבילה שנטמא מקצתו תורמין מן הטהור שיש בו על הטמא שיש בו **הלכה למשה מסיני**. הערלה בכל מקום **הלכה למשה מסיני**, החזן רואה מהיכן התינוקות קורין **הלכה למשה מסיני**, האשה החוגרת בסינר, בין מלפניה בין מלאחריה **הלכה למשה מסיני**, ביין התירו לערב קשה ברך **הלכה למשה מסיני**, עמון ומואב מעשרין מעשר עני בשביעית **הלכה למשה מסיני**, ובכל מקום שהובאה אחת מהלכות אלו לקמן בפירוש במשנה אבארנה במקומה בעז"ה.

(3) ירושלמי כלאים ב:א

ותני עלה: כגון שלשת קבין וארבעת קבין. הא קב"ים אחד מעשרים וארבע. באמת אמר רבי לעזר:
כל מקום ששנו באמת, הלכה למשה מסיני.

(4) משנה כתב יד קאופמן כלאים ב:ב

במי דבר' אמו? תבואה בתבואה קיטנית בקיטנית, תבואה בקיטנית וקיטנית בתבואה.
באמת, זירעוני גנה שאינן נאכלין ומצטרפין אחד מעשרים וארבעה בנופל לבית סאה.
ר' שמע' או': כשם שאמרו להחמיר, אף להקל; הפשתן בתבואה מצטרפת אחד מעשרים וארבעה
בנופל לבית סאה.

(5) משנה כתב יד קאופמן תרומות ב:א

אין תורמין מן הטהור על הטמא; ואם תרמו, תרומתן תרומה.
באמת, העיגול שלדבילה שניטמא מקצתו, תורם מן הטהור שיש בו על הטמא שיש בו. וכן אגודה
שלירק, וכן ערימה.
היו שני עיגולין, שתי אגודות, שתי ערימות, אחת טהורה ואחת טמאה, לא יתרום מזה על זה. ר'
אליעזר או': תורמין מן הטהור על הטמא.

(6) ר' עובדיה מברטנורא תרומות ב:א

באמת אמרו. כל היכא דתנינן באמת אמרו כאלו היא הלכה למשה מסיני,
אבל לא דוקא הלכה למשה מסיני,
שהרי בפרק קמא דשבת שנינו באמת אמרו החזן רואה היכן התינוקות קורין, ומדרבנן היא:

(7) ר' חננאל ויקרא כ"ג:ד

וקבלה מאבות הלכה למשה מסיני שיהו מזכירין מלכיות זכרונות ושופרות. והם הגידו לנו שתוקעים
תקיעה תרועה ותקיעה למלכיות וכן לזכרונות וכן לשופרות. והם הגידו לנו כי תקיעות הללו בקרן
של איל והוא נקרא שופר. והם הודיעונו סדר התקיעות.

(8) משנה כתב יד קאופמן שבת א:ו

לא יצא החיט במחטו סמוך לחשיכה, שמא ישכח ויצא; ולא הליבלר בקולמוסו. ולא יפלא את כליו, ולא יקרא לאור הנר. **באמת** החזן רואה מאיכן התינוקות קורין, אבל הוא לא יקרא. כיוצא בו, לא יאכל הזב עם הזבה, מפני הרגל עבירה.

(9) תלמוד ירושלמי (ונציה) מסכת שבת פרק א דף ג טור ב /ה"ג

באמת החזן רואה איכן התינוקות קורין כו' אמר רבי לעזר כל מקום ששינינו **באמת הלכה למשה מסיני**

(10) ר"י מלונל שבת י"א.

באמת אמרו. **בודאי** התירו לחזן בית הכנסת המקרא את שבעה הקורין בתורה, לראות באור הנר היכן יתחילו למחר. ויש מפרשין החזן אותו שמלמד התינוקות, ויראה היכן יסיימו התינוקות פרשיותיהן, והן קורין בבית הכנסת בליל שבת.

(11) משנה כתב יד קאופמן שבת י:ד

המתכוון להוציא לפניו ובא לו לאחריו, פטור; לאחריו ובא לו לפניו, חייב. **באמת**, האשה החוגרת בסנר, בין מלפניה ובין מלאחריה, חייבת, שכן ראוי להיות חוגרת. ר' יהודה או': אף במקבלי פיטקים.

(12) תוספות ר"ד מהדורה תליתאה שבת צ"ב:

באמת האשה החוגרת בסינר וכו' – פירוש: **דרך האשה** לקשור מעות בסינר שלה כמו שדרך האיש לקשור בסודר שבראשו, ואין זו הוצאה כלאחר יד.

(13) מאירי שבת צ"ב:

באמת אמרו האשה החוגרת בסינר בין מלפניה בין מלאחריה חייבת פי' שהאשה חוגרת בסינר והוא כעין סדין קטן לפניה לצניעות שלא יראו שפולי מעיה ואם היא תולה דבר באותו סינר אפי' כוונה להוציא לפניה ובא לו לאחריה חייבת **שכן דרך סינר זה להתהפך תמיד** והרי ידעה שסופו להתהפך ולבא משאח לאחריה והרי זו כמתכוונת לכך

(14) רא"ש מסכת נדה הלכות מקוואות סימן א

ומה שפירש ר"ת בספר הישר הא דאמר ג' לוגין מים שאובין פוסלין את המקוה. **הלכה למשה מסיני**. היינו כשאין שם מים אבל בסוף אינן פוסלין אלא מדרבנן. והביא ראיה מהא דתנן בפ' שני דמקואות דרבי אליעזר אומר רביעית מים בתחלה פוסל את המקוה ושלשה לוגין על פני המים. ומדמחמיר בתחלה מבסוף ש"מ דפוסלין בתחלה מדאורייתא. אומר ר"י שלא מצינו בשום מקום הלכה למשה מסיני בפסול מקוה. ואם ישנו בשום מקום **יש לפרשו כמו הלכה למשה מסיני עמון ומואב מעשרין מעשר עני בשביעית** דבריייתא דמס' חגיגה (דף ג א) שאינה אלא כלומר דבר ברור כהלכה למשה מסיני וכן כל באמת הלכה היא שאומר בש"ס גבי מילי דרבנן כההיא דפ"ק בשבת (דף יא א) לא יקרא לאור הנר באמת אמרו החזן רואה היכן התינוקות קורין ומפרש רבינו תם התם כל באמת הלכה. כתוב בירושלמי הלכה למשה מסיני. אף על גב דאיסור רואה לאור הנר מדרבנן אלא דבר ברור כהלכה למשה מסיני קאמר.

(15) משנה כתב יד קאופמן נזיר ז:ג

אָבַל הַסִּכָּכוֹת, וְהַפְּרָעוֹת, וְבֵית הַפֶּרֶס, וְאַרְצֵי הָעַמִּים, וְהַגּוֹלָל, וְהַדּוֹפֶק, וְרַב־עֵיט דָּם, וְאַהֲלֵי, וְרוֹבְעֵי עֲצָמוֹת, וְכִלְיֵים הַנוֹגְעִים בְּמֵת, בְּיָמֵי סִפְרוֹ בְּיָמֵי גְמְרוֹ; עַל אֵילֹו, אֵין הַנָּזִיר מְגַלֵּיחַ וּמִזָּה בְּשִׁלְשֵׁי וּבְשִׁבְעִי, וְאֵינוֹ סוֹתֵר אֶת הַקּוֹדֵמִים, וּמִתְחִיל מוֹנֶה מִיד, וְקָרְבָן אֵין לוֹ. **בְּאַמֶּת**, יָמֵי הַזֶּבֶב וְהַזָּהָב, וְיָמֵי הַסִּגְיָו שְׁלֹמֶצוֹרֶע, הָרִי אֵילוֹ עוֹלִים לוֹ.

(16) משנה כתב יד קאופמן בבא מציעא ד:י"א

אֵין מְעַרְבִין פִּירוֹת בְּפִירוֹת, אֲפִילוֹ חֲדָשִׁים בְּחֲדָשִׁים, אֵין צוֹרֵךְ לוֹמַ' חֲדָשִׁים בְּיָשָׁנִים. **בְּאַמֶּת**, בֵּינָן הִתִּירוֹ לְעֶרֶב קֶשֶׁה בָּרוֹךְ, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מְשַׁבֵּיחוֹ. אֵין מְעַרְבִין שְׁמֵרֵי יֵין בֵּינָן, אֲבָל נוֹתֵן לוֹ אֶת שְׁ(ו)מְרֵיו. מִי שֶׁנִּתְעַרֵּב מִים בֵּינָו, לֹא יִמְכְּרֵנוּ בְּחֲנוּת, אֲלֹא אִם כֵּן הוֹדִיעַ, וְלֹא לִתְגָר, אִף עַל פִּי שֶׁהוּא מוֹדִיעוֹ, שְׁאֵינוֹ אֲלֹא לְרֵמוֹת בּוֹ. מָקוֹם שֶׁנִּהְיָ לְהִטִּיל מִים, יִטִּילוּ.

(17) משנה כתב יד קאופמן בבא בתרא ב:ג

לֹא יִפְתַּח אָדָם חֲנוּת שְׁלִנְחָתוֹמִין וְשְׁלִצְבָּעִין תַּחַת אוֹצְרוֹ שְׁלַחְבִּירוֹ, וְלֹא רֶפֶת בָּקָר. **בְּאַמֶּת**, בֵּינָן הִתִּירוֹ, אֲבָל לֹא רֶפֶת בָּקָר.

(18) שו"ת הרא"ש כלל טז סימן א

וששאלת: מאין לנו דבן י"ג שנה ויום אחד הוא בר עונשין, אבל פחות מכן לא? דע, כי **הל"מ** = הלכה למשה מסיני = הוא, והוא בכלל שיעורין חציצין ומחיצין, שהן **הלכה למשה מסיני**; דשיעור וקצבה לכל דבר נתן למשה בעל פה. וכן היא דבת שלש ביאתה ביאה, פחות מכן לא. וכן בן ט' ביאתו ביאה, ולא פחות. וכן סריס, שהוא קטן עד כ' שנה, הוא אז גדול אם נולדו בו סימני סריס, ואם לא נולדו בו סימני סריס, הוא קטן עד ל"ו שנה. כל אלו הלכה למשה מסיני הן. נאם אשר בן ה"ר יחיאל ז"ל.

(19) יומא לב ע"א

גמירי, חמש טבילות ועשרה קידושין טובל כהן גדול ומקדש בו ביום

(20) רש"י שם

אמר רב חסדא גמירי – **הלכה למשה מסיני**.

(21) משנה כתב יד קאופמן מנחות י"ב:ב-ה

ד. ומתנדב אדם מנחה שלששים עשרון, ומביא בכלי אחד.
 אם אמר "הרי עלי ששים ואחד", מביא ששים בכלי אחד, ואחד בכלי אחד, שכן הצבור מביא ביום טוב הראשון שלחג
 שחל להיות בשבת ששים ואחד.
 דיו ליחיד שיהא פחות מן הצבור אחד.
 ה. אמר רבי שמעון: והלא אלו לפרים, ואלו לכבשים, אין נבללין זה עם זה?
 אלא, עד ששים, יכולין להבלל.
 אמרו לו: ששים נבללין, וששים ואחד אינן נבללין?
 אמר להן: **כל מדות חכמים כן**:
 בארבעים סאה, הוא טובל, ארבעים סאה חסר קרטוב, אינו יכול לטבל בהן.

(22) תוספתא מנחות י"ב:ג

הרי עלי מן המנחה מן שעורין כופין אותו ומביא מן החטין דברי ר' יהודה ור"ש פוטר שלא התנדב כדרך המתנדבים.
 הרי עלי מן החטים כופין אותו ומביא מן הקמח דברי ר' יהודה ור"ש פוטר שלא התנדב כדרך המתנדבין. הרי עלי חצי
 עשרון כופין אותו ויביא עשרון שלם דברי ר' יהודה ור"ש פוטר שלא התנדב כדרך המתנדבין. הרי עלי עשרון א'
 להביא בב' כלים כופין אותו ויביא ב' עשרונים בב' כלים דר"י ור"ש פוטר שלא התנדב כדרך המתנדבין. הרי עלי
 עשרון ומחצה כופין אותו ומביא ב' עשרונים שלמים שאין מתנדבין כדרך חצאין. הרי עלי ק' עשרונות להביא בכלי
 א' כופין אותו ומביא ששים בכלי א' וארבעים בכלי אחר ואם הביא מחצה בכלי א' ומחצה בכלי אחר לא יצא בב'
 כלים מביא מחצה בכלי א' ומחצה בכלי אחר ואם הביא ס' בכלי א' ומ' בכלי אחר יצא. אר"ש אמרו לי חברי מפני
 מה האומר עלי ס' עשרון מביא בכלי א' ששים ששים ואחד מביא ס' בכלי אחד ואחד בכלי אחר ואמרתי להן אמרו
 אתם אמרו שכן הצבור מביא ב"ט הראשון של חג שחל להיות בשבת ששים אמרתי להן והלא ששים וא' מקריבין
 אמרו לי מיעט יחיד מן הצבור אחד אמרתי להן והלא אלו קריבין בבקר ואלו קריבין בין הערבים. ד"א והלא יש שם
 מנחת פרים אילים וכבשים ואין מערבין מנחת פרים ואילים וכבשים זה בזה.
 אמרו לי אם לאו אמור אתה

אמרתי להן ת"ל סולת מנחה בלולה בשמן מנחה ששולט בה לבוללה

אמרו לי בששים שולט בששים וא' אינו שולט

אמרתי להן **כל השיעורים שבתורה קצובין הן** במ' סאה הוא טובל במ' סאה חסר קורטוב אינו יכול
 לטבול בהן כביצה מטמא טומאת אוכלין חסר אפילו שומשום אין מטמא טומאת אוכלין. שלשה על
 שלשה טמא מדרס שלשה על שלשה חסר נימא אחת אין מטמא טומאת מדרס. הוי כל השיעורים
 שבתורה קצובין הן.

(23) ר"ה יג ע"א

וקים להו לרַבֵּנן דְּכָל תְּבוּאָה שֶׁנִּקְצְרָה בְּחָג בְּיָדוֹעַ שֶׁהֵבִיָּאָה שְׁלִישׁ לִפְנֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה וְקָא קָרִי לָהּ בְּצֵאת הַשָּׁנָה.

אָמַר לִיה רַבִּי יִרְמְיָה לְרַבִּי זִירָא וְקִים לָהּ לְרַבֵּנן בֵּין שְׁלִישׁ לִפְחוֹת מְשָׁלִישׁ?
אָמַר לִיה לָאו אֲמִינָא לָךְ לֹא תַפְיָק נִפְשָׁךְ לְבַר מַהֲלֻכְתָּא כָּל מִדּוֹת חֲכָמִים כֵּן הוּא.
בִּארְבַּעִים סָאָה הוּא טוֹבֵל בְּאַרְבָּעִים סָאָה חֶסֶר קוֹרְטוּב אֵינוֹ יָכוֹל לְטַבּוֹל בָּהֶן
כְּבִיצָה מְטֵמָא טוֹמְאָת אוֹכְלִין כְּבִיצָה חֶסֶר שׁוּמְשׁוּם אֵינוֹ מְטֵמָא טוֹמְאָת אוֹכְלִין.
שְׁלֹשָׁה עַל שְׁלֹשָׁה מְטֵמָא מְדָרְס שְׁלֹשָׁה עַל שְׁלֹשָׁה חֶסֶר נִימָא אַחַת אֵינוֹ מְטֵמָא מְדָרְס.

(24) רמב"ם מקוות ד:א

דין תורה שכל מים מכונסים טובלין בהן, שנאמר מקוה מים, מכל מקום. והוא שיהיה בהן כדי לעלות בהן טבילה לכל גוף האדם בבת אחת. **שיעור חכמים** אמה על אמה ברום שלש, ושיעור זה מחזיק ארבעים סאה מים, בין שאובין בין שאינן שאובין:

(25) משנה כתב יד קאופמן ידים ד

ג. בּוּ בַּיּוֹם אָמְרוּ: עֲמוֹן וּמוֹאָב מָה הֵן בְּשִׁבְעִית? וְגִזְרֵי רַבִּי טַרְפוֹן: מַעֲשֵׂר עֲנִי; וְגִזְרֵי רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה: מַעֲשֵׂר שְׁנִי. אָמַר רַבִּי יִשְׁמַעֲלֵאל: "אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה! עֲלִיךָ רֹאֵה לְלַמֵּד, שְׂאֵתָה מִחֲמִיר! שְׁכַל הַמַּחְמִיר, עָלֶיךָ רֹאֵה לְלַמֵּד."

ד. אָמַר לוֹ רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה: "יִשְׁמַעֲלֵאל אָחִי! אֲנִי לֹא שְׁנִיתִי מִסֵּדֶר הַשָּׁנִים, רַבִּי טַרְפוֹן אָחִי שָׁנָה, וְעָלֶיךָ רֹאֵה לְלַמֵּד!"
ה. הִשְׁבִּיב רַבִּי טַרְפוֹן: מִצְרַיִם חוּץ לָאֶרֶץ, וְעֲמוֹן וּמוֹאָב חוּץ לָאֶרֶץ; מָה מִצְרַיִם מַעֲשֵׂר עֲנִי בְּשִׁבְעִית, אָף עֲמוֹן וּמוֹאָב מַעֲשֵׂר [עֲנִי] בְּשִׁבְעִית.
ו. הִשְׁבִּיב רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה: בְּכָל חוּץ לָאֶרֶץ, עֲמוֹן וּמוֹאָב חוּץ לָאֶרֶץ; מָה בְּכָל מַעֲשֵׂר שְׁנִי בְּשִׁבְעִית, אָף עֲמוֹן וּמוֹאָב מַעֲשֵׂר שְׁנִי בְּשִׁבְעִית.
ז. אָמַר רַבִּי טַרְפוֹן: מִצְרַיִם מִפְּנֵי קְרוֹבָה, עֲשָׂאוּהָ מַעֲשֵׂר עֲנִי, שִׁיְהוּא עֲנִי יִשְׂרָאֵל נִסְמְכִין עָלֶיהָ בְּשִׁבְעִית, אָף עֲמוֹן וּמוֹאָב שֶׁהֵן קְרוֹבִין, נִעֲשִׂין מַעֲשֵׂר עֲנִי, שִׁיְהוּא עֲנִי יִשְׂרָאֵל נִסְמְכִין עָלֶיהֶן בְּשִׁבְעִית.
ח. אָמַר לוֹ רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה: הֲרִי אַתָּה כְּמִתְנֵן מִמּוֹן, וְאֵין אַתָּה אֵלָּא כְּמִפְסִידִן נִפְשׁוֹת! וְקוֹבֵעַ אַתָּה אֶת הַשָּׁמַיִם מִלְּהוֹרִיד טַל וּמִטָּר, שְׁנֵאָמַר: "הִיִּקְבַּע אָדָם אֱלֹהִים? כִּי אַתָּם קֹבְעִים אוֹתִי! וְאַמְרַתֶּם: בְּמָה קֹבְעֵנוּךְ? הַמַּעֲשֵׂר וְהַתְּרוּמָה" (מלאכי ג': ח').
ט. אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ: "הֲרִי אֲנִי כְּמִשְׁבִּיב עַל דְּבָרֵי אָחִי טַרְפוֹן, אֲבָל לֹא לַעֲנִין דְּבָרָיו: מִצְרַיִם מַעֲשֵׂה חֹדֶשׁ, וּבְכָל מַעֲשֵׂה יָשׁוּן, וְהַנְדוּן שְׁלֹפְנִינוּ מַעֲשֵׂה חֹדֶשׁ. יְדוֹן מַעֲשֵׂה חֹדֶשׁ מִמַּעֲשֵׂה חֹדֶשׁ, וְאֵל יְדוֹן מַעֲשֵׂה חֹדֶשׁ מִמַּעֲשֵׂה יָשׁוּן! מִצְרַיִם מַעֲשֵׂה זָקָנִים, וּבְכָל מַעֲשֵׂה נְבִיאִין, וְהַנְדוּן שְׁלֹפְנִינוּ מַעֲשֵׂה זָקָנִים. יְדוֹן מַעֲשֵׂה זָקָנִים מִמַּעֲשֵׂה זָקָנִים, וְאֵל יְדוֹן מַעֲשֵׂה זָקָנִים מִמַּעֲשֵׂה נְבִיאִים!" נִמְנוּ וְגִמְרוּ: עֲמוֹן וּמוֹאָב מַעֲשֵׂרֵן מַעֲשֵׂר עֲנִי בְּשִׁבְעִית.

י. וְכִשְׁבָּא רַבִּי יוֹסֵה בֶּן דְּרִמְסֻקִּית אֶצֶל רַבִּי אֶלְעָזָר לָלוֹד, אָמַר לוֹ: "מָה חֲדוּשׁ הָיָה לָכֶם בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ הַיּוֹם?" אָמַר לוֹ: "נִמְנוּ וְגִמְרוּ, עֲמוֹן וּמוֹאָב מַעֲשֵׂר עֲנִי בְּשִׁבְעִית."

יא. בָּכָה רַבִּי אֶלְעָזָר וְאָמַר: סוּד יִי לִירְאָיו וּבְרִיתוֹ לְהוֹדִיעֵם, צֵא וְאָמַר לָהֶן: אֵל תַּחֲוֹשׁוּ לְמִנִּינְכֶם! מְקַבֵּל אֲנִי מִרְבֵּן יוֹחֲנָן בֶּן זָכִי, שֶׁשָּׁמַע מִרְבּוֹ, וְרַבּוֹ מִרְבּוֹ, הִלְכָה לְמֹשֶׁה מִסִּינִי, שֶׁעֲמוֹן וּמוֹאָב מַעֲשֵׂר עֲנִי בְּשִׁבְעִית.

(26) רמב"ם מתנות עניים ו:ה

שנת השמיטה כולה הפקר, ואין בה תרומה ולא מעשרות כלל, לא ראשון ולא שני ולא מעשר עני. ובחוצה לארץ, שאין שם שמיטת קרקע, מפרישין בארץ מצרים ובעמון ומואב מעשר ראשון ומעשר עני, מפני שארצות אלו קרובות לארץ ישראל, כדי שיהיו עניי ישראל נסמכין עליה בשביעית. והלכה למשה מסיני שיהיו מפרישין בארץ עמון ומואב מעשר עני בשביעית. אבל בארץ שנער מפרישין בשביעית מעשר שני, כסדר רוב השנים:

(27) כסף משנה שם

ומ"מ משמע **דלאו דוקא הלכה למשה מסיני ממשי** קאמר דהא קתני התם דעמון ומואב הוא מעשר זקנים וכן בדין דהא חוצה לארץ מן התורה אין נוהגים בה לא תרומה ולא מעשרות וכן כתב רבינו עצמו בתחלת הלכות תרומות וכתב עוד שם שחכמים הראשונים התקינו שיהיו נוהגות אף בארץ מצרים וכן פירש ר"ש הלכה למשה מסיני לאו דוקא אלא כהל"מ ולכן יש לתמוה על רבינו שסתם וכתב שדבר זה הלכה למשה מסיני וצריך לומר שהעתיק לשון המשנה והרואה דבריו בתחלת הלכות תרומות ידע דלאו דוקא:

(28) תוספתא סוכה ג:א

לולב דוחה את השבת בתחלתו, וערבה בסופו. מעשה וכבשו עליה ביתסין אבנים גדולות מערב שבת, הכירו בהן עמי הארץ ובאו וגררום, והוציאו מתחת אבנים בשבת, לפי שאין ביתסין מודין שחבוט ערבה דוחה את השבת. **ערבה הלכה למשה מסיני**, אבא שאול או' מן התורה שנ' וערבי נחל, ערבה [ללולב. וערבה] למזבח. ר' ליעזר בן יעקב אומ' כך היו או' ליה ולך המזבח ליה ולך המזבח.

(29) ספרי במדבר כ"ט:י"ג

מנין לנסוך המים בחג? רבי עקיבה אומר: נאמר הביאו עומר בפסח – שתתברך לכם את התבואה, והביאו ביכורים בעצרת – כדי שיתברכו לכם פירות האילן, אף לנסוך המים בחג – כדי שיתברכו לכם גשמי שנה.

רבי יהודה בן בתירה אומר: נאמר בשני ונסכיהם, ונאמר בששי ונסכיה,

ונאמר בשביעי כמשפטם, מ"ם יו"ד מ"ם הרי מים, נמצינו למדים לנסוך המים מן התורה.

רבי נתן אומר: בקודש הסך נסך שכר לי"י – למה נאמר? להביא את המים.

(30) ירושלמי שביעית א:ה

משנה: עֶשֶׂר נְטִיעוֹת מְפוֹזְרוֹת לְתוֹךְ בֵּית סָאָה, חוֹרְשִׁין כָּל בֵּית סָאָה בְּשִׁבְלָן עַד רֹאשׁ הַשָּׁנָה. הָיוּ עֲשׂוּיֹת שׁוֹרָה וּמוֹקְפוֹת עֵטְרָה, אֵין חוֹרְשִׁין לָהֶן אֶלָּא צוֹרְכָן.

עֶשֶׂר נְטִיעוֹת כּוֹל'. רַבִּי זְעִירָא רַבִּי לֹא רַבִּי יִסָּא בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: עֲרֵבָה **הַלָּכָה לְמֹשֶׁה מִסִּינִי**. וְדָלָא כְּאַבָּא שְׂאוּל, דְּאַבָּא שְׂאוּל אָמַר: עֲרֵבָה דְּבַר תּוֹרָה: וְעֲרֵבִי נַחֵל – שְׁתֵּים, חֵד עֲרֵבָה לְלוּלָב וְעֲרֵבָה לְמִקְדָּשׁ. רַבִּי בָּא רַבִּי חִיָּיא בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: **עֲרֵבָה וְנִיסוּךְ הַמִּים הַלָּכָה לְמֹשֶׁה מִסִּינִי**. וְדָלָא כְּרַבִּי עֲקִיבָה, דְּרַבִּי עֲקִיבָה אָמַר: **נִיסוּךְ הַמִּים דְּבַר תּוֹרָה: בְּשִׁינִי וְנִסְכֵּיהֶם, בְּשִׁישִׁי וְנִסְכֵּיהָ, בְּשִׁבְעִי כְּמִשְׁפָּטָם – מ"ם יו"ד מ"ם מ"ם**. רַבִּי חִיָּיא בְּרַב אַבָּא בְּעָא קוּמִי רַבִּי יוֹחָנָן: וְעַכְשֵׁיו לָמָּה הֵן חוֹרְשִׁין בְּזִקְנוֹת? אָמַר לֵיהּ: בְּשַׁעַר שְׁנִיתָנָה הַלָּכָה נִיתָנָה שָׂאֵם בְּקִשׁוֹ לְחֵרוֹשׁ וְחֵרוֹשׁוֹ.

רַבִּי בָּא בְּרַבִּי זְבִדִּי בְּשֵׁם רַבִּי חוֹנִיָּה דְּבִקְעַת חוּרְוִן: **עֲרֵבָה וְנִיסוּךְ הַמִּים וְעֶשֶׂר נְטִיעוֹת מִיִּסּוּד הַנְּבִיאִים הָרִאשׁוֹנִים הֵם**. מַה וּפְלִיג? רַבִּי יוֹסִי בִּי רַבִּי בּוֹן בְּשֵׁם ל״ו: **כִּי הִיתָה הַלָּכָה בְּיָדָם וּשְׂכָחוּהָ, וְעָמְדוּ הַשְּׁנַיִם וְהִסְפִּימוּ עַל דַּעַת הָרִאשׁוֹנִים**.

(31) ירושלמי מגילה א:ט

כָּל הָאוֹתוֹת הַכְּפוּלִים בְּאַלְף בֵּית כּוֹתֵב אֵת הָרִאשׁוֹנִים בְּתַחֲלִילַת הַתִּיבָה וּבְאַמְצָע הַתִּיבָה, וְאֵת הָאַחֲרוֹנִים בְּסוּפָהּ. וְאֵם שִׁינָה – פָּסַל. מִשֵּׁם רַבִּי מַתִּיָּה בֶּן חֲרָשׁ אָמְרוּ: **מ'נ'צ'פ'ד' הַלָּכָה לְמֹשֶׁה מִסִּינִי**. מַהוּ מִנְצַפִּךְ? רַבִּי יְרֵמְיָה בְּשֵׁם רַבִּי שְׂמוּאֵל בְּרַב רַב יִצְחָק: מַה שֶּׁהִתְקִינוּ לָךְ הַצּוּפִים. מָאן אֵינוֹן אֵילִין צוּפִין? מַעֲשֶׂה בְּיוֹם סִגְרִיר שֶׁלֹּא נִכְנְסוּ חֲכָמִים לְבֵית הוֹעֵד וְנִכְנְסוּ הַתִּינוּקוֹת. אָמְרִין: אֵיתָן נֶעֱבִיד בֵּית וְעָדָא דָּלָא יִיבָטֵל. אָמְרִין: מַהוּ דִּין דְּכָתִיב מ"ם מ"ם נ"ון נ"ון צ"די צ"די פ"ה פ"ה כ"ף כ"ף. מִמָּאֲמַר לְמָאֲמַר, מִנְאַמֵּן לְנֶאֱמָן, מִצַּדִּיק לְצַדִּיק, מִפָּה לְפָה, מִכַּף יָדוֹ שֶׁלֹּהֲקָדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְכַף יָדוֹ שֶׁלְמֹשֶׁה. וְסִימָיו אוֹתָן חֲכָמִים וְעָמְדוֹ כּוֹלֵן בְּנֵי אָדָם גְּדוּלִים. אָמְרוּ: רַבִּי לִיעֲזָר וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ הוּון מִינְהוֹן. רַבִּי יְרֵמְיָה בְּשֵׁם רַבִּי חִיָּיא בְּרַב אַבָּא וְרַבִּי סִימּוֹן תְּרִיהוֹן אָמְרִין: תּוֹרַת הָרִאשׁוֹנִים לֹא הָיָה לֹא הָיָה שְׁלָהֶם וְלֹא מ"ם שְׁלָהֶן סְתוּם, הָא סִמָּךְ סְתוּם.

(32) מגילה ב'ע"ב

וְאָמַר רַבִּי יְרֵמְיָה, וְאִיתִימָא רַבִּי חִיָּיא בְּרַב אַבָּא: **מִנְצַפִּךְ צוּפִים אָמְרוּ**. וְתַסְבְּרָא? וְהִכְתִּיב אֱלֹהֵי הַמִּצְוֹת, שְׂאִין נְבִיאֵי רִשְׁאֵי לְחֻדָּשׁ דְּבַר מַעֲתָה! וְעוֹד, הָאֲמַר רַב חֲסֵדָא: מ"ם וְסִמָּךְ שְׁבִלּוּחוֹת בְּנִס הָיוּ עוֹמְדִין. אֵין, מִהוּ הוּוֹ, וְלֹא הוּוֹ יָדְעִי הִי בְּאַמְצָע תִּיבָה וְהִי בְּסוּף תִּיבָה, וְאֵתוֹ צוּפִים וְתִקְיָנוּ פְּתוּחִין בְּאַמְצָע תִּיבָה וְסִתּוּמִין בְּסוּף תִּיבָה. סוּף סוּף, אֱלֹהֵי הַמִּצְוֹת, שְׂאִין נְבִיאֵי רִשְׁאֵי לְחֻדָּשׁ דְּבַר מַעֲתָה! אֶלָּא שְׂכָחוּם וְחִזְרוּ וְיִסְדּוּם.

(33) רש"י שם

צופים אמרום – נביאי הדורות.